

ПСИХОЛОГІЯ. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА. РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

УДК 37.091.212.3:37.091.33:004.77
DOI: 10.37026/2520-6427-2021-108-4-50-54

Оксана ВЕРНИДУБ,
науковий співробітник
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»,
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-1925-0491
e-mail: o_vernydub@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ НА ПРИКЛАДІ ПРОВЕДЕННЯ УЧНІВСЬКИХ ОНЛАЙН-ОЛІМПІАД

Анотація. У статті схарактеризовано поняття дистанційного навчання як інноваційної форми роботи, що застосовується в усіх видах освітньої діяльності, забезпечуючи розвиток творчої та особистісної складових освітнього процесу. Проаналізовано інноваційні форми роботи з обдарованими учнями в процесі їхньої підготовки до участі в онлайн-олімпіадах, зокрема використання дистанційного навчання, а також новітніх форм і методів роботи, що покликані забезпечити потреби дітей у самовираженні, сприяти самостійному пошуку відповідей на питання, що їх цікавлять.

Розглянуто олімпіади як одну із форм позакласної роботи з обдарованими учнями. Окреслено структуру

всеукраїнських і міжнародних предметних онлайн-олімпіад з астрономії та астрофізики як однієї із перспективних у роботі з обдарованими учнями, визначено алгоритм дій щодо їх підготовки та проведення, зокрема використання пакету інструментів Google, серед яких Google-Документи, Google-Форма та ін. Доведено, що застосування нових підходів до організації онлайн-олімпіад допомагає педагогам вийти на новий, більший якісний рівень у підготовці обдарованих учнів.

Ключові слова: освітній процес, обдаровані учні, дистанційне навчання, онлайн-олімпіади, інноваційні форми роботи, комунікація.

Oksana VERNYDUB,
Science Officer,
State Scientific Institution
«Institute of Educational Content Modernization»,
Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-1925-0491
e-mail: o_vernydub@ukr.net

THE PECULIARITIES OF WORKING WITH GIFTED STUDENTS IN MODERN CONDITIONS ON THE EXAMPLE OF CONDUCTING STUDENT ONLINE OLYMPIADS

Abstract. The article considers innovative forms of work with gifted children in preparing them for participation in online competitions, namely the use of distance learning in the modern education system, the search for new forms of organization of the pedagogical process. Thus, the increase in the amount of information forces the teacher to bring to the fore such forms and methods of work that would meet the needs of students in self-expression, contribute to the independent search for answers to questions that arise in the learning process.

A number of definitions of the concept of «distance learning», which is an innovative form of learning, has characteristic features, can be used in all types of educational

practice, while ensuring the development of creative and personal components of the educational process. Particular attention is paid to the disclosure of the essence and content of the concept of «distance learning» in foreign and domestic scientific literature.

The structure of competitions in astronomy and astrophysics online is considered, the algorithm of actions of such form of their carrying out and use of distance learning technologies, one of the perspective forms of work with gifted children at preparation for All-Ukrainian and international subject Olympiads is defined.

In order to prepare this program and to select the most optimal form of holding the All-Ukrainian Olympiad

in Astronomy and Astrophysics, a thorough study of the Olympiads in Germany, the USA, Estonia, and other countries, which took place remotely, was previously carried out.

It is concluded that the application of new approaches to the organization and work with gifted children allows teachers to reach a better level of the educational process, and the proposed materials on forms, methods, and other features of working with gifted children allow individuals to achieve significant results.

Key words: *educational process, gifted students, distance learning, online competitions, innovative forms of work, communication.*

Постановка проблеми. Обдарованість – це сукупність здібностей, які дозволяють індивіду досягти вагомих результатів в одному або декількох видах діяльності. За умов реформування системи національної освіти, піднесення ролі творчої особистості в суспільстві проблема обдарованості стає все більш актуальною. Насамперед це пов'язано з потребою суспільства у вихованні неординарних творчих особистостей. Раннє виявлення, навчання та виховання обдарованих і талановитих дітей є одним із головних завдань удосконалення вітчизняної системи освіти, адже обдаровані діти – це майбутній цвіт нації, інтелектуальна еліта, гордість України, її світовий авторитет.

Одне із пріоритетних завдань сучасної педагогіки – створення умов, які забезпечуватимуть виявлення та розвиток творчих особистостей, індивідуальна робота з обдарованими дітьми, які вирізняються високим рівнем інтелекту, що є наслідком природних задатків і сприятливих умов виховання. У зв'язку з цим «освітній процес у сучасній школі має бути спрямований на досягнення такого рівня освіченості учнів, який був би достатній для самостійного творчого вирішення світоглядних проблем теоретичного або прикладного характеру, творчої самореалізації дитини» (Бухлова, 2013, с. 49).

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Основні підходи щодо створення моделей обдарованості у західній педагогіці окреслено в напрацюваннях таких учених, як Д. Гілфорд, Дж. Рензуллі, П. Торренс, Ф. Монкс, Д. Фельдх'юсен, А. Танненбаум, Р. Стернберг, Г. Гарднер, К. Хеллер, К. Перлет, В. Сієрвальд та ін. Доведено, що стосовно феномену обдарованості дитини існує дві протилежні точки зору: перша – соціальна теорія, за якою більшість дітей від народження однаково наділені розумом, а різниця у рівні розвитку їхніх здібностей зумовлена різницею життєвих умов (Дж. Локк, К. Гельвецій, В. Єфроїмсон); друга – теорія генетичної спадковості, за якою обдарованість є вродженим, досить рідкісним явищем, що успадковується від батьків і навіть через покоління (Ф. Гальтон, Р. Стернберг).

Значний внесок у розробку проблеми обдарованості зробили також Д. Богоявленська, Л. Виготський, О. Кульчицька, Н. Лейтес, О. Матюшкін, В. Моляко, О. Музика, Д. Ушаков, Ю. Гільбух та ін.

Проблеми організації учнівських олімпіад та підготовки обдарованих старшокласників до цих змагань розглядали у своїх працях В. Бондаренко, Т. Вакалюк,

І. Волков, А. Гуржій, С. Жуковський, А. Ляпунов, В. Матюхін, В. Мельник, А. Хуторський та ін. Питаннями методики застосування інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому процесі займалися О. Андреев, В. Биков, Л. Долінер, М. Жалдак, К. Комаров, Т. Сергеева, В. Солдаткін, О. Спірін, Ф. Хаматнуров, В. Шолохович та ін.

Мета статті – розглянути структуру проведення онлайн-олімпіад з астрономії та астрофізики, визначити алгоритм дій такої форми їх проведення та використання у процесі підготовки до всеукраїнських та міжнародних предметних олімпіад дистанційних форм навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Обдарована дитина – це дитина, яка вирізняється яскравими, незвичайними, іноді видатними досягненнями. Учені доводять, що обдарованими вважаються не більше 5 % дітей, проте, беручи до уваги генетично закладені в кожній дитині здібності й різноманітні види обдарованості, можемо припускати, що потенційно обдарованою є кожна дитина.

Зважаючи на узагальнення підходів вітчизняних та зарубіжних учених щодо розуміння обдарованості, під цим поняттям варто розуміти індивідуальну потенційну своєрідність спадкових (задатки), соціальних (відповідний освітній простір) та особистісних (позитивна «Я»-концепція, наявність відповідних вольових якостей, спрямованості, наполегливості тощо) передумов для розвитку здібностей особистості до рівня вище за умовно «середній», завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності.

Однією із форм позакласної роботи з обдарованими дітьми є олімпіади. Вони не тільки допомагають виявити найбільш здібних учнів, а й стимулюють поглиблене вивчення предмета. Для вчителя робота з обдарованими учнями, по суті, є своєрідним викликом у професійному, особистому і навіть духовно-моральному плані. У разі успіху це заохочує і учня, і вчителя до подальшої роботи, викликає бажання не зупинятися на досягнутому, а в разі невдачі – не розчаровуватися, не опускати рук, а навпаки – працювати ще більше та якісніше. Однак у будь-якому випадку це дає можливість пережити «точку зростання» і просування на шляху професійного та особистісного становлення (Анісімов, 2009).

Виклики сьогодення, серед яких і навчання в умовах пандемії COVID-19, призвели до переоцінки та переосмислення шкільного освітнього процесу. Усвідомлення проблеми значущості розвитку здібностей та обдарувань кожної дитини на основі особистісно зорієнтованого принципу навчання дало поштовх до реформування освітніх систем у багатьох країнах, зокрема й в Україні. За цих умов педагогічна діяльність постає як сукупність технологій (методів) навчання, які слугують розпізнаванню та розвитку талантів кожного учня. Відбувається зміна усталених форм викладання навчального матеріалу у напрямі індивідуалізованого підходу до освітнього процесу (Андреев, Андреева, Доценко, 2008).

Стрімкий ритм життя, рівень розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій створюють передумови формування принципово нового способу

комунікації – дистанційного, одним із важливих і потужних напрямів якого може стати дистанційне навчання як основа дистанційної освіти.

Як відомо, для подальшого розвитку дистанційної освіти потрібен був певний поштовх, і, як не прикро, таким поштовхом став жорсткий карантин, зумовлений пандемією, спричиненою COVID-19, яка, на жаль, є подією світового масштабу (Кремінський, Колебошин, 2020, с. 14–18).

Вплинула пандемія і на проведення різноманітних олімпіад. Зокрема, були скасовані IV (фінальні) етапи Всеукраїнських учнівських олімпіад, що призвело до проблем у підготовці команд для участі у міжнародних олімпіадах. У зв'язку з цим низка оргкомітетів національних і міжнародних олімпіад оголосили про пошук альтернативних форм проведення інтелектуальних заходів, які були б пов'язані з використанням онлайн-інструментарію.

Проведення учнівських олімпіад в Україні регламентоване Положенням про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси із навчальних предметів, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності від 22.09.2011 р. № 1099, а також Положенням про Всеукраїнські учнівські Інтернет-олімпіади від 11.06.2012 р. № 671, затверджені наказами Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та зареєстровані в Міністерстві юстиції України.

Всеукраїнська олімпіада з астрономії та астрофізики є профорієнтаційною олімпіадою для випускників закладів загальної середньої освіти, а також учнів, які цікавляться астрономією та хотіли б перевірити свої знання і можливості у вивченні цієї науки. Саме тому значна кількість учасників, переважно старшокласників, щороку беруть участь у цій олімпіаді, яка традиційно проходить після закінчення IV (фінального) етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з астрономії (Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси з навчальних предметів, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності, 2011).

У 2020 році Всеукраїнська олімпіада з астрономії та астрофізики була проведена у три етапи, а саме:

I етап – інтернет-етап (лютий 2020 року), до якого запрошувалися всі бажаючі, а переможці мали змогу брати участь у фінальному етапі;

II етап – зональний (11 березня 2020 року), проводився для всіх бажаючих (журі працювало на базі класичних університетів і складалося з досвідчених учасників); переможці цього етапу запрошувалися до участі у фінальному етапі;

III етап – фінальний (6–11 квітня 2020 року), учасниками якого стали переможці двох попередніх етапів.

Таким чином, означена олімпіада традиційно охоплює два етапи – дистанційний та очний. Зональний етап був доданий для охоплення якнайбільшої кількості тих, хто виявив бажання взяти участь у цій олімпіаді. Онлайн-змагання та зональний етап були проведені вчасно, тобто 11 березня 2020 року (як виявилось, це

був останній робочий день перед початком локдауну). Фінальний етап згідно з попереднім планом провести не вдалося у зв'язку з карантинними заходами. Як наслідок – організаційним комітетом було прийнято рішення розробити програму дистанційного проведення фінального етапу олімпіади, яка згодом була узгоджена з представниками всіх класичних університетів, що входили до журі зонального та фінального етапів.

Для підготовки програми та з метою вибору найбільш оптимальної форми проведення Всеукраїнської олімпіади з астрономії та астрофізики попередньо було здійснено ґрунтовне дослідження подібних олімпіад, що проходили дистанційно в Німеччині, США, Естонії та інших країнах. Зважаючи на викладене вище, варто зауважити, що країни, які не встигли провести фінальні етапи олімпіад унаслідок масового розповсюдження коронавірусної інфекції COVID-19, вдалися до такої стратегії: фінальний етап скасовувався, а можливими учасниками Міжнародної олімпіади ставали учасники, які набрали найбільшу кількість балів у попередніх етапах олімпіади; фінальний етап проводився онлайн (дистанційно) завдяки мережі «Інтернет».

Таким чином, зауважимо, що до проведення онлайн-олімпіад можна підійти дwoяко. У першому випадку олімпіада проводиться у певний час, на виконання завдань конкретного туру виділяється певна кількість часу (наприклад, декілька днів, зазвичай – від одного до семи), а самі завдання (авторські) є достатньо складними та вимагають ретельного виконання. У другому випадку олімпіада складається із коротких турів, кожен з яких триває не більше години, завдання є авторськими, але їхнє виконання не вимагає значних зусиль, час початку та завершення турів чітко регламентований, відбувається незалежний контроль за виконанням завдань учасниками (за допомогою онлайн-камер). Олімпіадні роботи після виконання завдань учасники відсилають організаторам заходу впродовж конкретно визначеного часу.

Члени Організаційного комітету та журі Всеукраїнської олімпіади з астрономії та астрофізики мали досвід у проведенні онлайн-олімпіади, оскільки інтернет-етап є основним складником випробування. Після ґрунтового обговорення умов проведення фінального етапу Всеукраїнської олімпіади з астрономії та астрофізики були окреслені вимоги, що регламентують проведення фінального етапу олімпіади за другим напрямом (саме він використовувався членами оргкомітетів США та Естонії під час проведення національних олімпіад з астрономії у 2020 році).

Таким чином, фінальний етап олімпіади було вирішено проводити у два тури: I – короткий (теоретичний); II – довгий (теоретичний). Від практичних завдань довелося відмовитися через складність організації та обмеження часу, відведеного авторському колективу для розробки завдань. Під час проведення олімпіади онлайн для забезпечення рівності умов щодо учасників члени журі звертали увагу на такі основні моменти:

– *Вимоги до завдань* – для проведення довгого туру були розроблені нетипові (авторські) завдання, зокрема їхнє вирішення потребувало розуміння предмета, креативності, кмітливості (відповідь на нього неможливо було знайти в інтернеті).

– *Тривалість проведення турів* – вирішення завдань було обмежене в часі; короткий теоретичний тур проводився в досить стислі проміжки часу (1 година на 10 завдань), а довгий тривав 3 години (для нього було запропоновано п'ять досить об'ємних завдань, що накладало певні обмеження на пошук варіантів розв'язків, їх обговорення між учасниками та сторонніми особами).

– *Розміщення завдань* – адресу покликання на завдання учасники отримували електронною поштою індивідуально та всі одночасно (ніхто не міг побачити електронну адресу інших учасників).

– *Умови проведення довгого туру* – учасникам необхідно було здійснювати фотозйомку та надсилати письмові розв'язки завдань у строго відведений час (члени Організаційного комітету мали можливість зв'язати почерки учасників).

– *Попереднє тестування* – напередодні проведення довгого туру учасникам було запропоновано тестове завдання, аби перевірити їхнє вміння фотографувати та надсилати розв'язки завдань у строго відведений час (таке тренування було також спрямоване на те, щоб зменшити кількість запитань під час безпосереднього виконання завдань туру).

– *Шифрування робіт* – задля унеможливлення розпізнавання членами журі прізвищ та місць навчання учасників усі отримані роботи шифрувалися.

– *Контроль за списуванням* – члени журі мали чітку установку стосовно виявлення подібності у розв'язках та наявності схожих помилок, особливо у розрахунках; при виявленні таких випадків роботи ретельно перевіряли та зв'язали (правила перевірки напередодні турів були доведені до учасників олімпіади).

– *Перевірка завдань* – здійснювалася двома незалежними складами журі (до першого входили вчителі та викладачі закладів загальної середньої і вищої освіти, до другого – переможці минулорічних національної та міжнародних олімпіад). Кожен член журі перевіряв лише одну задачу, що дозволяло дотримуватись єдиного критерію при оцінюванні всіх учасників. Виставлені оцінки обох складів журі вкінці співставлялися. Така кросперевірка виявилася надзвичайно плідною та вдалою (це відмітили більшість членів журі під час обговорення результатів олімпіади). Також члени журі олімпіади висловили сподівання про застосування такого підходу і в майбутньому, під час проведення очних олімпіад, хоча він потребуватиме збільшення кількості членів журі та суперечитиме чинному Положенню.

– *Взаємодія з учасниками* – відбувалася завдяки інтернету, передусім за допомогою браузера, що практично не накладало жодних обмежень на обладнання, яке використовувалося учасниками, а також тип і властивості програмного забезпечення (Осадча, Осадчий, 2014).

Для проведення онлайн-олімпіади був використаний досить популярний і безкоштовний нині пакет інструментів Google (Google-Документи, Google-Форма та ін.). Так, за допомогою Google-форм були створені завдання першого (короткого) туру, де учасники мали вписати свою відповідь. Google-форма містила обов'язкові поля (наприклад, «Прізвище, ім'я, по батькові»,

«Електронна адреса» та ін.), що унеможливило отримання відповіді анонімно.

Однією з особливостей Google-форми є те, що вона зазвичай добре відображається в усіх популярних браузерах, які використовуються в сучасних комп'ютерах, планшетах, смартфонах. Результатом використання цього інструменту Google стала відсутність жодного значного випадку з доступом до завдань онлайн-олімпіади та надсиланням власних розв'язків. Саме завдяки Google-формам було можливе зручне та просте керування процесом, зокрема:

– на початку проведення туру завдання були доступні для всіх учасників;

– отримання розв'язків блокувалося після завершення часу, виділеного для виконання завдань туру та відсилання результатів;

– організаційний комітет був поінформований про точний час отримання розв'язків від кожного учасника.

Умови теоретичного (довгого) туру також були розміщені в Google-формі, інструментарій якої дозволяв легко прикріплювати світлини розв'язків до умови кожної задачі. Розв'язок завдання передбачав детальне оцінювання кожної його частини чи пункту. Умови карантину призвели до того, що кожен член журі проводив індивідуальну перевірку, але за єдиним критерієм.

Унаслідок того, що олімпіада проводилася дистанційно, а не наживо, час на оцінювання завдань було збільшено до двох діб, що дозволило уникнути поспіху та більш ретельно підійти до перевірки розрахунків та пошуку можливих текстових збігів у розв'язках учасників. Завершення перевірки закінчувалося звірянням членами журі виставлених оцінок. Крім того, кожен склад журі підготував перелік типових помилок у розв'язках учасників. Розв'язки завдань, правила оцінювання та перелік типових помилок були доведені до всіх учасників олімпіади.

Відповідно до діючих правил олімпіади та незважаючи на наявну кросперевірку, розв'язки найкращих робіт були також перевірені незалежним науковим експертом олімпіади, відомим астрономом, педагогом, доктором фізико-математичних наук, професором кафедри теоретичної фізики та астрономії Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова Оленою Олексіївною Панько, яка суттєвих недоліків у роботі журі не виявила.

Після оголошення попередніх результатів усім учасникам було надано час (одну добу) на підготовку та надсилання апеляційних заяв (форми заяв були надіслані всім учасникам). Варто зауважити, що ретельна перевірка незалежними складами журі, детальна схема оцінювання кожної задачі та перелік типових помилок зменшили кількість апеляційних заяв до історичного мінімуму.

Отже, Всеукраїнська олімпіада з астрономії й астрофізики відбулася, переможці були визначені та нагороджені. До речі, серед учасників олімпіади переважна більшість була саме учасниками і переможцями III етапу учнівської олімпіади з астрономії.

Висновки. Отже, проведення учнівських олімпіад дистанційно – хоч і вимушена міра, спричинена насамперед введенням карантинних обмежень, однак саме завдяки такому формату проведення олімпіади

значній кількості учасників, які впродовж довгого часу готувалися до неї, доклавши чимало зусиль для підготовки, була надана можливість продемонструвати свої знання і здібності.

Досвід проведення онлайн-олімпіади з астрономії та астрофізики продемонстрував, що дистанційна форма, звичайно, не може замінити очної, адже одним із ключових принципів проведення будь-якої олімпіади є спілкування учасників, а воно під час проведення онлайн-олімпіади досить обмежене. Члени журі, а це зазвичай найкращі українські вчителі та відомі науковці, також не мали можливості сповна обмінятися думками та досвідом наукового і навчально-методичного характеру як це відбувається наживо у процесі формування та обговорення завдань та під час спільної їх перевірки. Однак, незважаючи на зазначене вище, після завершення онлайн-олімпіади організатори та всі причетні до її проведення отримали чималу кількість схвальних відгуків як від учасників, так і їхніх учителів / викладачів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розгляді питань щодо використання інтернет-ресурсів для проведення дистанційних / заочних олімпіад, що сприяє підвищенню предметної і психологічної готовності учнів до участі в очних випробуваннях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Бухлова, Н. В. (2013). Обдарована дитина. Психолого-педагогічний супровід. Київ: Шкільний світ. 104 с.

Андрєєв, А., Андрєєва, С., Доценко, І. (2008). Практика електронного навчання з використанням Moodle. Таганрог: Вид-во. ТТІ ПФУ. 146 с.

Кремінський, Б. Г., Колебошин, С. В. (2020). З досвіду впровадження дистанційного навчання, спрямованого на розвиток інтелектуальних здібностей учнів. *Електронний збірник наукових праць ЗОІППО*. № 2 (39). С. 14–18.

Про затвердження Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси з навчальних предметів, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності: наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22.09.2011 р. № 1099. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1318-11#Text> (дата звернення: 15.07.2021).

Про затвердження Положення про Всеукраїнські учнівські Інтернет-олімпіади: наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 11.06.2012 р. № 671. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1074-12#Text> (дата звернення: 15.07.2021).

Осадча, К. П., Осадчий, В. В. (2014). Технології дистанційного навчання. Робота з Moodle 2.4: навчальний посібник. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького. 396 с.

Анісімов, А. М. (2009). Робота в системі дистанційного навчання Moodle: навчальний посібник. 2-е вид., випр. Харків: ХНАМГ. 292 с.

Організація дистанційного навчання: методичні рекомендації. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciynna%20osvita-2020.pdf> (дата звернення: 20.07.2021).

Хілько, Ю. (2011). Інноваційний досвід роботи з дітьми в чартерній школі «Вестмаунт». *Порівняльно-педагогічні студії*. № 1 (7). С. 16–21.

REFERENCES

Bukhlova, N. V. (2013). Obdarovana dytyna. Psykhologo-pedahohichnyi suprovod [A gifted child. Psychological and pedagogical support]. Kyiv: Shkilnyi svit. 104 s. [in Ukrainian].

Andrieiev, A., Andrieieva, S., Dotsenko, I. (2008). Praktyka elektronnoho navchannia z vykorystanniam Moodle [Practice e-learning using Moodle]. Tahanroh: Vyd-vo. TTI PFU. 146 s. [in Ukrainian].

Kremynskyy, B. H., Kobleboshyn, S. V. (2020). Z dosvidu vprovadzhenia dystantsiinoho navchannia, spriamovanoho na rozvytok intelektualnykh zdibnostei uchniv [From the experience of implementing distance learning aimed at developing students' intellectual abilities]. *Elektronnyi zbirnyk naukovykh prats ZOIPPO*. № 2 (39). S. 14–18. [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Vseukrainski uchnivski olimpiady, turniry, konkursy z navchalnykh predmetiv, konkursy-zakhysty naukovo-doslidnytskykh robit, olimpiady zi spetsialnykh dystsyplyn ta konkursy fakhovoi maisternosti [On approval of the Regulations on All-Ukrainian student Olympiads, tournaments, competitions in academic subjects, competitions-defense of research works, Olympiads in special disciplines and competitions of professional skills]: nakaz Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy vid 22.09.2011 r. № 1099. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1318-11#Text> (data zvernennia: 15.07.2021). [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Vseukrainski uchnivski Internet-olimpiady [On approval of the Regulations on the All-Ukrainian Student Internet Olympiads]: nakaz Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy vid 11.06.2012 r. № 671. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1074-12#Text> (data zvernennia: 15.07.2021). [in Ukrainian].

Osadcha, K. P., Osadchyy, V. V. (2014). Tekhnolohii dystantsiinoho navchannia. Robota z Moodle 2.4 [Distance learning technologies. Working with Moodle 2.4]: navchalnyi posibnyk. Melitopol: Vyd-vo MDPU im. B. Khmelnytskoho. 396 s. [in Ukrainian].

Anisimov, A. M. (2009). Robota v systemi dystantsiinoho navchannia Moodle [Work in the distance learning system Moodle]: navchalnyi posibnyk. 2-e vyd., vypr. Kharkiv: KhNAMH. 292 s. [in Ukrainian].

Orhanizatsiia dystantsiinoho navchannia [Organization of distance learning: guidelines]: URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciynna%20osvita-2020.pdf> (data zvernennia: 20.07.2021). [in Ukrainian].

Khilko, Yu. (2011). Innovatsiyni dosvid roboty z ditmy v charternii shkoli «Vestmaunt» [Innovative experience of working with children in the charter school «Westmount»]. *Porivnialno-pedahohichni studii*. № 1 (7). S. 16–21. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 09.09.2021 р.